

Täysistunto

Tiistai 30.11.2021 klo 13.59—22.01

11. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikoslain 17 ja 34 a luvun muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 89/2021 vp
Lakialoite LA 41/2019 vp
Toimenpidealoite TPA 158/2020 vp
Valiokunnan mietintö LaVM 15/2021 vp

Toinen käsittely, ainoa käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Toiseen käsittelyyn ja ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 11. asia. Nyt voidaan toisessa käsittelyssä hyväksyä tai hylätä lakiehdotukset, joiden sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä toimenpidealoitteesta.

Avaan keskustelun. — Edustaja Kaleva, olkaa hyvä.

Keskustelu

20.04 **Atte Kaleva kok:** Arvoisa herra puhemies! Nykyisin ilmenevän terrorismin perimmäisenä tavoitteena on tuhota länsimainen elämänmuoto, sen tärkeimmät arvot ja demokratia. Terroristi hyödyntää avointa yhteiskuntaa ja yrittää saada meidät itsemme vastustamaan meille tärkeitä arvoja: luottamusta, vapautta, tasa-arvoa ja uskoa tulevaan.

Terrorismi on yhteiskunnan syöpä. Se tekeytyy osaksi meidän todellisuuttamme ja pyrkii tuhoamaan meidät sisältäpäin hyödyntäen meidän omia prosessejamme. Se soluttautuu rakenteisiimme, leviää huomaamatta ja pyrkii luhistamaan meidät. Syöpää vastaan tarvitaan kovia lääkkeitä, ja sitä vastaan on taisteltava määrätietoisesti ja päättäväisesti mutta samalla ihmisyyttä ja meille tärkeitä arvoja vaalien.

Syöpäsolut ovat hankalia, koska ne ovat alun perin omiamme. Samoin ovat myös alun perin suomalaiset terroristit, kuten esimerkiksi Isisin kalifaattiin lähteneet käännynnäiset jihadistit. He haluavat meidän pohtivan sitä, mitä arvelemme heidän tehneen, ja puhuvat kauniisti oikeuksistaan. Nämä jihadistit ovat olleet alun perin omiamme, mutta kääntyneet meitä vastaan ja muuttuneet syöpäsoluiksi. Samoin on laita niiden, jotka olemme hyvää hyvyttämme vastaanottaneet yhteiskuntaamme nauttimaan sen tuomasta hyvinvoinnista ja turvasta mutta jotka ovat itse valinneet toisen tien ja kääntäneet selkänsä meille. Tällaiset henkilöt ovat asiallisesti ottaen luopuneet osallisuudestaan yhteisöömme ja sen hedelmiin.

Arvoisa puhemies! Hallitus ja erityisesti ulkoministeri Haavisto ovat kovin yksisilmäisesti nähneet esimerkiksi al-Holin jihadistinaiset ominamme, jotka pitää pelastaa. Mutta miltä heidät pitäisi pelastaa — heiltä itseltään ja heidän omalta ideologialtaanko? Suomeen lennätettävät jihadistit eivät, kuten arvoisa ministeri Haavistokin toivottavasti ymmärtää, ole julmien rikosten uhreja. He ovat niiden tekijöitä tai parhaassakin tapauksessa

Pöytäkirjan asiakohta PTK 142/2021 vp

aktiivisia myötävaikuttajia. He ovat tietoisesti lähteneet rakentamaan islamistista kalifaattia. Lähtiessään he ovat varmuudella tienneet, millaiseen hirmuhallintoon he ovat menneet mukaan. Isis ei omassa viestinnässään mitenkään vähätellyt tai kaunistellut todellista luonnettaan, päinvastoin väkivaltaisuudella ja julmuudella suorastaan ylpeiltiin. Videoilla katkaistiin kauloja ja jopa pieniä lapsia opetettiin teloittamaan eri mieltä olevia.

Hallitus kantaa kyllä kovin paljon huolta rikosten tekijöistä, mutta vastaavaa huolta ei riitä näiden järkyttävien rikosten uhreille. Viime viikolla täällä eduskunnassa oli vieraana Nadia Murad, Nobel-palkittu jesidinainen, joka on omakohtaisesti kovimman kautta kokenut jihadistien julmuuden. Siihen kuului orjakauppaa, seksiorjuutta, kauhua ja kuolemaa. Jesidit ovat aivan erityisesti joutuneet kalifaatin rakentajien julmuuden uhriksi.

Jostain syystä Suomi on kiinnostuneempi tekijöiden kuin uhrien oikeuksista. Jihadistinen eliitti halutaan pelastaa Suomeen, kun samaan aikaan jihadistien uhrin jäävät maksamaan kallista hintaa kalifaatin julmuuksista. Meidän lainsäädäntömme on täysin ajastaan jäljessä ja hampaaton tällaisten ilmiöiden edessä. Tänne palanneita jihadisteja ei ole saatu tuomittua. Muun muassa Norjassa, Saksassa ja Britanniassa näin on kuitenkin voitu tehdä. Eivätkö ne ole oikeusvaltioita? Ollaanko noiden maiden lainsäädännössä paremmin varautuneita, vai ollaanko niissä vain vähemmän sinisilmäisiä?

Suomi kantaisi paremmin kansainvälistä vastuuta auttamalla uhreja, ei pelastamalla omia jihadisteiksi ryhtyneitä kansalaisiaan. Suomen toiminta on nyt perin ulkokultaista ja kaksinaismoralistista. Jos minä saisin päättää, jokaisen al-Holista palaavan jihadistin sijaan ottaisimme tänne kymmenen jesidinaista ja -lasta. Se osoittaisi oikeudentuntoa ja halua kohdata täältä lähteneiden jihadistien aiheuttamaa vahinkoa. Valitettavasti minä en tätä asiaa voi päättää.

Arvoisa puhemies! Suomessa terroristit jäävät todennäköisesti tuomitsematta. Siinäkin tapauksessa, että heidät tuomittaisiin, tuomiot jäisivät kosmeettisiksi, suorastaan naurettaviksi. Ongelma on osin lainsäädännössämme, jota nyt käsittelyssä olevalla lailla pyritään korjaamaan. Korjaus on askel oikeaan suuntaan, mutta valitettavasti askel on liian lyhyt. Näyttökynnyksemme on edelleen jäämässä niin korkealle, että tuomioita tuskin merkittävässä määrin tulee. Legalistinen perinteemme korostaa yksittäisiä tekoja. Teoksi pitäisi kuitenkin ymmärtää myös sellaisiin prosesseihin osallistuminen, jotka noihin yksittäisiin tekoihin vääjäämättä johtavat.

Yksi ongelma on, että rikosten tutkiminen ja selvittäminen Suomesta käsin on vaikeaa ja kallista, usein suorastaan mahdotonta. Suomalaiset viranomaiset eivät ole tekoalueella toimivaltaisia, eikä kriisien keskellä useinkaan ole sellaista toimivaa hallintoa, jonka kanssa voitaisiin tehdä tehokasta yhteistyötä oikeusasioissa.

Suomen tulisi kansainvälisesti ja erityisesti Euroopan unionissa toimia aktiivisesti sen puolesta, että Syyrian kaltaisiin kriiseihin liittyvät sotarikokset, ihmisoikeusrikokset ja myös terrorismirikokset voitaisiin käsitellä niitä varten perustettavassa kansainvälisessä tuomioistuimessa. Tämä tuomioistuin voisi toimia kriisialueella tai sen läheisyydessä yhteistyössä paikallisten viranomaisten kanssa. Osaltaan näin voitaisiin rakentaa kriisialueelle toimivaa hallintoa ja oikeusvaltiota.

Tuomioistuin voisi olla pysyvä kaikkiin vastaaviin kriiseihin tarkoitettu ja yleisesti kansainvälisissä terrorismirikoksissa tuomiovaltainen. Sen ei tarvitsisi olla jatkuvasti koolla, mutta sen tulisi olla etukäteen organisoitu ja nimetty. Kyseessä ei siis olisi yksittäistapausta varten perustettava ad hoc -tuomioistuin vaan pysyvä orgaani, vähän samaan tapaan kuin

Pöytäkirjan asiakohta PTK 142/2021 vp

meillä Suomessa valtakunnanoikeus. Maailma tarvitsee tällaisia oikeudellisia nopean toiminnan joukkoja.

Ajatus kansainvälisestä tuomioistuimesta ei ole uusi. Itse asiassa sellaisesta on melko paljon kokemusta. Nürnbergin ja Tokion sotarikostuomioistuimissa käsiteltiin toisen maailmansodan tapahtumia, Haagin Jugoslavia-tuomioistuimessa entisen Jugoslavian kriisiin liittyviä rikoksia, ja Ruandan kansanmurhaa varten perustettiin niin ikään erillinen kansainvälinen rikostuomioistuin. Pysyvä kansainvälinen rikostuomioistuin, joka, toisin kuin Haagissa nykyisin toimivat tuomioistuimet, käsittelee myös terrorismiin liittyviä rikoksia, olisi monessa suhteessa tarkoituksenmukainen. Se myös varmistaisi, että kaikki terroristit olisivat keskenään tasavertaisia lain edessä.

Arvoisa puhemies! Tämä laki on askel oikeaan suuntaan, mutta askel on toivottoman lyhyt. Meidän on huolehdittava siitä, että kansallinen lainsäädäntömme on ajan tasalla ja terrorismiin voidaan puuttua asian vakavuuden vaatimalla tavalla. Samalla on kuitenkin ymmärrettävä, että kansainvälinen ongelma vaatii myös kansainvälisiä ratkaisuja. Niitä Suomen pitää aktiivisesti edistää.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Rantanen, Mari pois. — Edustaja Zyskiewicz, olkaa hyvä.

20.11 Ben Zyskiewicz kok: Arvoisa herra puhemies! Arvoisat kansanedustajat! Monissa Euroopan maissa Isisin riveihin lähteneet terroristit tai terroristisesta toiminnasta epäillyt ovat joutuneet oikeuteen ja kantamaan rikosvastuuta tekemisistään. Suomessa ei ole edes aloitettu esitutkintaa yhdestäkään henkilöstä, joka on Suomesta lähtenyt Isisin riveihin. Mielestäni tämä tilanne on aika lailla hälyttävä, eikä se kerro hyvää rikosvastuun toteutumisesta Suomessa tältä osin. Toivon, että tämä nyt käsiteltävänä oleva laki kohentaa jonkun verran tilannetta, vaikka sillä ei luonnollisestikaan voi olla taannehtivaa merkitystä, mutta en ole siitä täysin vakuuttunut.

Herra puhemies! Käytin edellä, käsiteltäessä varhaiskasvatusta, puheenvuoron, jossa arvostelin meidän nykyistä ylikireää tulkintalinjaa perustuslaistamme. Tästä osoituksena — siis osoituksena tästä ylikireästä tulkintalinjasta — pidin sitä, että nykyinen Rinteen—Marinin hallitus on antanut eduskunnalle kymmeniä perustuslain vastaisia lakiesityksiä. Tämä varhaiskasvatuslain muutos oli niistä yksi.

Se, että meillä on laajapohjainen enemmistöhallitus, joka kunnioittaa perus- ja ihmisoi-
keuksia, se, että meillä on syvä rauhan tila, ja se, että samanaikaisesti kuitenkin annetaan kymmenittäin perustuslain vastaisia lakiesityksiä eduskunnalle, kertoo mielestäni siitä, että perustuslain tulkintalinja on liian tiukka. Toinen vaihtoehtohan olisi se, että meillä olisi hallitus — nykyinen hallitus, edellinen hallitus, seuraava hallitus todennäköisesti — joka ei lainkaan piittaa perustuslaista. Kolmas vaihtoehto olisi se, että meillä on hallituksen palveluksessa täysin kyvyttömiä juristeja ja virkamiehiä, jotka jatkuvasti tekevät perustuslain vastaisuuksia. Kun en pidä hallitusta perustuslaista piittaamattomana, enkä pidä hallituksen virkamiehiä kyvyttöminä — päinvastoin, pidän heitä hyvin tarmokkaina ja taitavina — niin ainoa looginen johtopäätös on se, että meidän nykyinen perustuslain tulkintalinja on ylikireä.

Herra puhemies! Sanoin puheenvuorossani myös, että näiden kymmenien perustuslain vastaisen lakiesitysten lisäksi meillä on eduskunnassa ollut käsitellyssä lukuisia hallituksen esityksiä, joiden kohdalla on arveltu, että niihin saattaa sisältyä perustuslainvastaisuuksia.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 142/2021 vp

sia, ja sen vuoksi ne on lähetetty perustuslakivaliokuntaan lausunnolle. Nyt käsittelyssä oleva esitys on yksi esimerkki tällaisesta, eli tämä on lähetetty perustuslakivaliokuntaan lausunnolle, ja perustuslakivaliokunta ei ole tässä esityksessä havainnut mitään perustuslainvastaisuutta. Se on jo aika hyvä havainto ottaen huomioon, miten ylikireä meidän tulkintalinjamme on.

Miksi tämä esitys on lähetetty eduskunnan perustuslakivaliokuntaan? Sen vuoksi, että on arveltu, että nyt ehkä kolistellaan niitä lainsäätäjän harkintavallan raameja, ja ilmeisesti myös sen vuoksi, että perustuslakivaliokunta ottaa kantaa siihen, onko tässä esityksessä noudatettu rikosoikeudellista laillisuusperiaatetta, onko noudatettu tarkkarajaisuutta, onko rangaistusasteikot mitattu oikein ja niin edelleen. No, eivätkö nämä asiat — rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen noudattaminen, rikoslainsäädännön tunnusmerkistöjen tarkkarajaisuus, rangaistusasteikkojen oikeasuhtaisuus — eivätkö nämä ole sellaisia asioita, joiden harkitsemista varten Suomen eduskunnassa on lakivaliokunta? Miksi tämä lakiesitys on ollut perustuslakivaliokunnassa? No, vastaus on, että ”kyllä, kyllä, mutta tässä asiassahan on kyse kansalaisten perusoikeuksista”. Hyvä on. Näyttäkää minulle yksi rikoslain muutosesitys tässä eduskunnassa, jossa ei olisi kyse kansalaisten perusoikeuksista — heidän omaisuudestaan, terveydestään, hengestään, vapaudestaan. Näyttäkää yksi. Näyttäkää yleensäkin sellaisia hallituksen esityksiä eduskunnalle, joissa ei, ainakin laajasti ymmärrettynä, olisi kyse kansalaisten perusoikeuksista — sivistyksellisistä oikeuksista, sosiaalisista oikeuksista, yhdenvertaisuudesta ja niin edelleen.

Herra puhemies! Olen joskus aikaisemminkin sanonut, että tällä ylikireällä tulkintalinjalla me voimme pikkuhiljaa lakkauttaa kaikki muut valiokunnat, kunhan meillä on perustuslakivaliokunta. Haluan tässäkin yhteydessä sanoa, että tämä nykyinen ylikireä perustuslain tulkinta, joka ei siis ole tämän vaalikauden aikana syntynyt, on aivan sairasta. Tulen myöhemmin tänä iltana puhumaan koronapassista ja osoittamaan, että tällainen asia, joka muissa oikeuskulttuureiltaan Suomeen rinnastettavissa maissa, joissa myös perustuslait pitävät sisällään yhdenvertaisuussäädöksiä ja syrjäntäkieltoja, on hyvin helposti otettavissa käyttöön, mutta Suomessa kuukausikaupalla viivästyttään ja tälläkin hetkellä viivästyttään, koska tähän lainsäädäntöön sisältyy niin sanottuja perustuslaillisia ongelmia. Palaan tähän koronapassiin myöhemmin puheenvuorossa. Haluan vain sanoa, että nykyinen perustuslain ylikireä tulkintatraditio Suomessa on aivan sairasta. Tällä keisarilla ei ole vaatteita.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Mäkelä, olkaa hyvä.

20.17 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Hieman on ohuenlaisesti hallituksen edustajia paikalla puolustamassa pääasiassa erinomaista lakiesitystään — eli ei yhtään hallituksen edustajaa.

Edustaja Zyskiewicz piti äsken mielenkiintoisen puheenvuoron. Jäin pohtimaan sitä, mikä tässä asiassa nyt sitä perustuslain suojaa varsinaisesti nauttisi, ikään kuin jonkun terrorismin harjoittaminen tai sinne leireille meneminen olisi sellainen perusoikeus, jota Suomen perustuslain pitäisi suojata. Päinvastoin mielestäni Suomen perustuslain pitäisi suojella muita ihmisiä niiltä ihmisiltä, jotka katsovat asiakseen olla mukana terroristisessa toiminnassa.

Näissä aina tulee näitä näyttökysymyksiä, eli voidaanko näyttää jonkun henkilön syylistyneen itse henkilökohtaisesti näihin kyseisiin tekoihin. Mutta kun tarkemmin käydään miettimään, niin itse asiassa rikokset ihmisyyttä vastaan ja sotarikokset ovat jo nyt val-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 142/2021 vp

miiksi voimakkaasti kriminalisoituja asioita, eli eihän niitä tarvitsisi kriminalisoida uudestaan. Nyt puhutaan uusien asioiden kriminalisoinnista, sellaisten asioiden kriminalisoinnista, mitä muut maat, länsimaat, sivistysmaat, oikeusvaltiot, ovat kriminalisoineet jo aikaisemminkin, eli että ylipäänsä oltaisiin mukana tällaisessa terroristisessa toiminnassa, kuten tuolla pykälämuutoksella oli esitetty, että olisi kotitaloustehtävissä tai tosiasiallisesti kuitenkin myönteisesti vaikuttamassa näiden terroristiryhmien toimintamahdollisuuksiin. Niinpä esitän perussuomalaisten ja muun opposition yhteisessä vastalauseessa olevat lausumaehdotukset tähän lakiin:

”Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo viipymättä eduskunnan käsiteltäväksi esityksen rikoslain 34 a luvun muuttamiseksi siten, että terroristiryhmään kuulumisen säädetään rangaistavaksi ilman vaatimusta aktiivisesta osallistumisesta terroristiryhmän toimintaan.”

”Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo viivyttämättä eduskunnan käsiteltäväksi esityksen kansalaisuuslain 33 a §:n muuttamiseksi siten, että Suomen kansalaisuuden voisi menettää maanpetos-, valtiopetos- tai terrorismirikokseen syyllistymisen perusteella riippumatta siitä, kuinka pitkä rangaistus teosta on tosiasiallisesti tuomittu.

Ja kolmantena vielä: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo viivyttämättä eduskunnan käsiteltäväksi esityksen ulkomaalaislain muuttamiseksi siten, että pysyvä oleskelulupa voitaisiin peruuttaa ja maahantulokielto määrätä ulkomailla oleskelun aikana.” Eli näiden henkilöiden ei tarvitsisi oleskella Suomessa tämän tuomion saadakseen, kansalaisuuden tai oleskeluluvan menettääkseen.

Nämä kaikki ovat sellaisia asioita, mitä monessa muussa maassa on jo käytössä. Käytännössä näistä on tullut tuomioita, mutta Suomessa edes lainsäädäntö ei mahdollista niitä. Tähän asiaan täytyy saada muutos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Totean tähän äskeiseen puheenvuoroonne liittyen, että tässä talossa on edelleenkin tämä koronatilanne sellainen, että on suositeltavaa pysyäkin työhuoneessa, jos ei osallistu keskusteluun. Sen takia viittaukset siihen, että on pois salista, eivät ole oikeudenmukaisia. — Edustaja Mäenpää, olkaa hyvä.

20.20 Juha Mäenpää ps: Arvoisa puhemies! Kannatan näitä edustaja Mäkelän tekemiä loistavia esityksiä. Pitää meidän kaikkien olla nykyaikana hereillä näissä terrorismiin liittyvissä lainsäädännöissä, ja nämä on huomioitava Mäkelän tekemän esityksen mukaisesti. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Talvitie, olkaa hyvä.

20.21 Mari-Leena Talvitie kok: Arvoisa herra puhemies! On aivan totta, miten puhemies totesi, että jos ei ole puheenvuoroa ottanut, niin on hyvä kuunnella tätä keskustelua työhuoneesta. Siinä mielessä kuitenkin edustaja Mäkelä oli oikeassa, että nyt tähän kohtaan ei vain satu sitten olemaan yhtään puheenvuoroa hallituspuolueelta, ja se on kuitenkin todettava, että siinä mielessä keskustelua käydään nyt enemmän oppositioedustajien toimesta.

Mutta hallituksen esitykseen, jossa siis muun muassa rikoslakia, pakkokeinolakia, poliisilakia ja montaa, montaa muuta lakia päivitetään nyt tämän hallituksen esityksen toimesta siten, että terrorismirikoksia koskevia rangaistussäännöksiä muutettaisiin ja täydennettäisiin. Terroristiryhmiin liittyvien säännösten soveltamisala laajenisi merkittävästi, kun

Pöytäkirjan asiakohta PTK 142/2021 vp

rangaistavaksi tulee tässä yleisesti se, että henkilö hoitaa terroristiryhmän terroristisen rikollisen toiminnan kannalta olennaista tehtävää. Tämä muutos osaltaan perustelee sitä, että kyseisen rikoksen eli terroristiryhmän toiminnan edistämisen rikosnimike muutettaisiin terroristiryhmän toimintaan osallistumiseksi.

Aika monimutkaisia asioita, mutta kuten me lainsäätäjät tässä talossa olemme todenneet, nämä asiat eivät todellakaan ole yksinkertaisia, ja siinä mielessä on hyvä, että tässä on myöskin muutamia lausumia ja muun muassa lausuma tästä, että hallitus toisi eduskunnalle käsiteltäväksi esityksen siitä, että terroristiryhmään kuuluminen säädettäisiin rangaistavaksi ilman vaatimusta aktiivisesta osallistumisesta terroristiryhmän toimintaan. Tämäkään ei mahdollisesti ole yksinkertainen toteuttaa, mutta kuitenkin nähdään, että on tärkeätä, että tätä asiaa edelleen selvitetään ja näitä terroristilainsäädäntöön liittyviä päivityksiä tuodaan eduskunnalle. — Kiitos.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.